

Samlingsforum samtal – Om incidenter i samlingar

Mötesdag: 2026-03-24

Mötestid och plats: 14.00 – 15.00 på Teams

Varje år inträffar incidenter på museer som påverkar museers samlingar. På det här samtalet fick vi höra om en sammanställning av sådana incidenter på svenska museer. Vi fick även ta del av en nyligen inträffad incident på Svensk museitjänst, vilka konsekvenser den fick och vilka lärdomar som drogs efteråt.

Med på samtalet var Carola Häggström, Erika Hedhammar och Sophie Zätterström Gore, alla från Riksantikvarieämbetet.

Incidenter som påverka museers samlingar

Riksantikvarieämbetet har sedan 2021 samlat in inträffade incidenter som påverkar museisamlingar i Sverige. Detta har sin grund i att Riksrevisionen 2019 granskade säkerheten på de statliga centralmuseernas. I granskningen ingick även Riksantikvarieämbetets stöd till museernas samlingsförvaltning. I granskningsrapporten fanns ett antal synpunkter och rekommendationer som fick följderna att Riksantikvarieämbetet inledde incidentsammanställningen i samarbete med Myndigheten för kulturanalys.

Incidentsammanställningen har skett genom att en enkät årligen har skickats ut till museer i kategorierna: centrala museer, övriga statliga museer, regionala museer, kommunala museer samt övriga museer som omfattas av museilagen.

I frågorna får museerna svara på om de under föregående år har haft incidenter med brand, fukt/vatten, mögel, skadedjur, stölder och övriga skadeorsaker. Det finns även frågor om museerna har en samlingsförvaltningspolicy och en katastrofplan.

Carola och Erika gick igenom resultatet från förra årets sammanställning. För mer information, se länk under rubriken Läs mer.

En incident på Svensk museitjänst

Svensk museitjänst (SMT) är en del av Riksantikvarieämbetet och erbjuder museitjänster, bland annat uthyrning av museimagasin. Sammanlagda magasinsytan är ca 34 000 m² och olika hyresgäster kan hyra en eller flera olika ytor.

Under sommaren 2025 orsakade en brusten, rostig brandpost en vattenläcka i bottenplanet på SMT. Det var en väktare som upptäckte läckan.

Akuta åtgärder som sattes in var att få in utrustning, som vattenpumpar, för att få bort vattnet. En snabb kontakt togs med de 18 drabbade hyresgästerna. Vattenskadat material frystes vid behov. Nya pallar införskaffades och containrar ställdes upp för kassering av skadat förvaringsmaterial. Restvärdeledare kallades in. Hyresgäster stöttade varandra i arbetet.

Att återställa skador på ytskikt blev fastighetsägarens ansvar och skador på samlingar blev hyresgästernas ansvar. Golvet i vissa av de drabbade lokalerna behövde slipas om. I vissa av väggarna uppkom mögelskador. Mögelpåväxten varierade i olika material och värst drabbade var gipsskivorna. En mögelexpert kallades in och efter provtagning i mindre hål som öppnades upp i väggarna kunde de skadade gipsskivorna bytas ut där det behövdes.

I efterhand upptäcktes skador i kompaktssystem med masonit undertill. De tydligaste skadorna på samlingar var på de föremål som var placerade direkt på golvet.

Efter återställningen har SMT sammanställt en åtgärdslista för att förbättra rutiner och åtgärder som att byta ut brandposter och införskaffa fuktlarm.

De lärdomar som dragits av incidenten är bland annat att:

- tänka igenom märkning och placering av föremål vid evakuering, så att man kan hitta rätt vid återställandet.
- säkra och hitta de bästa sätten att flytta föremål på så att de inte skadas mer av själva flytten
- planera så att man har tillgång till evakueringsytor över tid. Här är samordning viktigt.
- det är viktigt med smidiga informationsflöden och att kontaktlistor finns uppdaterade. Särskilt under semestertider kanske personer inte finns på plats.
- ha upparbetat kontakt med extern expertis som saneringsfirmor och mögelexperter.

SMT genomförde också en återkoppling med hyresgästerna för att utbyta erfarenheter och lärdomar. Där framkom bland annat åtgärder som att:

- aldrig placera saker direkt på golvet

- höja upp pallar
- undvika masonitdistanser under hyllsystem
- uppdatera kontaktlistor
- införskaffa katastroflådor
- uppdatera beredskapsplaner och rutiner
- genomföra utbildningar och praktiska övningar

Efterföljande diskussion

Vid den efterföljande diskussionen pratade vi bland annat om hur museer brukar rapportera inträffade incidenter. Det finns appar och verktyg som man kan ta hjälp av, men det viktigaste är att man överhuvudtaget dokumenterar och rapporterar. Man kan till exempel göra det i ett enkelt Excel-ark. Digital dokumentation kanske är att fördra då papperspärmar kan bli våta eller brinna upp.

Det är viktigt att man skapar ett arbetsklimat där personalen vet hur de ska göra och vågar berätta. Lärdomar från incidenter kan öka säkerheten och allas medvetenhet om vad som kan hända och vad som bör göras.

Det är också viktigt att även rapporterar mindre incidenter, som tillsammans och med annan information kan aggregeras och ge viktig information över tid.

Riksantikvarieämbetet vill tacka alla som fyller i enkäten om inträffade incidenter och uppmanar fler att göra det, då det är ett viktigt underlag för att följa förändringar.

Läs mer

Incidenter som påverkar museers samlingar: [Sammanställning av enkätundersökningarna 2022 – 2025](#) (raa.se). 2026 års sammanställning kommer under året.

Riksantikvarieämbetets sidor om beredskap: [Beredskap -Riksantikvarieämbetet](#) (raa.se)

Riksrevisionens rapport från 2019: [Bevara samlingarna – säkerhetsarbetet i de statliga centralmuseernas samlingsförvaltning](#). (riksrevisionen.se)